16 شوال 1446
14/04/2025

رسالتان موجزتان في الزكاة والصيام
د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

مهربان شيخ

عبد العزيز بن عبد الله بن باز

الله تعالى دې پرې رحم وکړي

لومړی پيغام

د زکات په اړه مهمي څېړني

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده، وعلى آله وصحبه، أمابعد:

د دې وينا د ليكلو موخه خلكو ته د زكات د فرضيت په اړه نصيحت او يادونه ده، چې ډيرى مسلمانان يې په اړه بې پروايي كوي او په سمه توګه يې نه ادا كوي، سره له دې زكات لويه مرتبه لري او د اسلام له پنځو بناوو څخه يوه بناه ده چې لدې پرته اسلام نه بنا كيږي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: «بني الإسلام على خمس: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، وصوم رمضان، وحج البيت»، «اسلام پر پنځو شيانو بنا دى: د دې ګواهي وركول چې له الله پرته د بندګۍ وړ هيڅوک نه شته او دا چې محمد -صلى الله عليه وسلم- د الله رسول دى، لمونځ قايمول، زكات وركول، د رمضان روژه نيول او د بيت الله حج كول». د دې حديث پر صحت اتفاق شوى دى.

پر مسلمانانو د زكات فرض كېدل د اسلام له ښكاره ښېګڼو څخه يوه ښېګڼه او پدې دليل دى چې اسلام د خپلو پيروانو چارو ته پاملرنه لري، زكات زياتې ګټې لري او ناچاره مسلمانان ورته ډيره اړتيا لري.

د زكات له ګټو څخه يوه د شتمنو او غريبانو ترمنځ د مينې اړيكې پياوړې كول دي؛ ځكه چې نفسونه د هغو كسانو سره مينې كولو ته ليواله وي چې ښه ورسره كوي.

او بله ګټه يې: د نفسونو پاكوالى، تزكيه او د حرص او بخل له صفتونو څخه يې لرې ساتل دي، لكه څنګه چې قرآن كريم د الله تعالى په دې قول كې دا معنى په ګوته كړې ده:

(خُذۡ مِنۡ أَمۡوَٰلِهِمۡ صَدَقَةٗ تُطَهِّرُهُمۡ وَتُزَكِّيهِم بِهَا)

ژباړه: (اى نبي!) ته د دوى له مالونو نه صدقه واخله، چې ته دوى پاك كړې او په دې سره يې تزكيه وكړې). [التوبة: ١٠٣].

او له دې څخه: د اړمنو خلكو په وړاندې مسلمان د سخاوت، مهربانۍ او شفقت له ځانګړتياوو سره عادت كېدل دي.

او له دې څخه: د الله تعالى له لوري د بركتونو، زياتوالي او بدلې تر لاسه كول دي، لكه څنګه چې الله تعالى فرمايلي:

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

(وَمَا أَنفَقْتُم مِّن شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرزقين)

ژباړه: (او تاسو چې څه شی هم لګوئ، نو هغه د دغه (څيز) عوض درکوي او هغه تر ټولو غوره رزق ورکوونکی دی). [سبأ: ۳۹]، او په صحيح حديث کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم وينا چې الله تعالى فرمايي: «يا ابن آدم أنفق ننفق عليك...»، ژباړه: «اې د آدم زويه! (د الله جل جلاله) په لاره کې لګښت (انفاق) وکړه، چې زه پر تا انفاق وکړم، (يعني پراخي دربانديې راولم)»، او ډيرې نورې ګټې لري.

او د هغو کسانو په اړه سخت ګواښ شوی چې په (زکات) کې بخل کوي يا يې په ورکولو کې غفلت کوي. الله تعالى فرمايلي:

(وَٱلَّذِينَ يَكْنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ 34 يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا۟ مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ)

ژباړه: (او هغه کسان چې سره زر اوسپين زر خزانه کوي او هغه د الله په لاره کې نه لګوي، نو دوی ته د ډېر دردوونکي عذاب زېری ورکړه 34

په هغې ورځ چې د جهنم په اور کې به دغه (خزاني) بنې ګرمې کړی شي، بيا به په هغې سره د دوی تندي او د دوی اړخونه او د دوی شاګاني داغلی شي (او دوی ته به ويلی شي:) دا هغه څه دي چې تاسو د خپلو ځانونو لپاره خزانه کړي وو، نو تاسو وڅکئ هغه څه چې تاسو خزانه کول) [التوبة: ۳٤ - ۳٥]، نو ټول هغه څه چې زکات يې نه ورکول کيږي يوه ذخيره ده چې مالک ته به يې د قيامت په ورځ سزا ورکول کيږي، لکه څنګه چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په صحيح حديث کې ورته اشاره شوې ده، هغه صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: «ما من صاحب ذهب ولا فضة لا يؤدى حقها إلا إذا كان يوم القيامة صفحت له صفائح من نار؛ فأحمي عليها في نار جهنم، فيكوى بها جنبه وجبينه وظهره كلما بردت أعيدت له في يوم كان مقداره خمسين ألف سنة حتى يقضى بين العباد، فيرى سبيله: إما إلى الجنة، وإما إلى النار». ژباړه: «د سرو او سپينو زرو هيڅ مالک نشته چې حق يې ترې نه ادا کوي مګر دا چې د قيامت په ورځ به ورته د اور تختې جوړې شي، او د جهنم په اور به سکروټې کړای شي او د دوی اړخونه، تندي او شاګانې به پرې په داسې ورځ کې داغل کيږي چې اوږدوالی يې د پنځوس زره کالو په اندازه دی، هر کله چې دا (د اوسپنې تختې) سړې شي بيا به ورته ګرمې کړای شي، تر دې چې د بندګانو تر منځ پريکړه وشي، نو بيا به خپله لار يا جنت لوري ته ومومي او يا دوزخ لور ته».

بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم د اوښانو، غواګانو او پسونو د مالک يادونه وکړه چې زکات يې نه ورکوي، او موږ ته يې خبر راکړ چې د قيامت په ورځ به يې له امله عذاب ورکړل شي.

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

او له رسول الله صلى الله علیه وسلم څخه په صحیح حدیث کې راغلي چې هغه فرمایلي: «من آتاه الله مالا فلم یؤد زکاته مثل له شجاعاً أقرع له زبیبتان یطوقه یوم القیامة، ثم یأخذ بلهزمتیه (یعني شدقیه)، ثم یقول: أنا مالك، أنا کنزك»، ثم تلا النبي صلى الله علیه وسلم قوله تعالى: ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا ءَاتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ، هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾ ژباړه: « چاته چې الله تعالى مال ورکړی وي او هغه یې زکات نه ادا کوي نو (له مال څخه به یې) په سر ګنجی مار جوړ شي چې په وښکیو کې به یې سپین زګ وي او یا دا چې د سترګو د پاسه به یې دوه تور ټکي وي، دا مار به په غاړه کې ورواچول شي، له دواړو وښکیو څخه به یې ونیسي او وبه وایي: زه ستا مال یم، زه ستا خزانه یم» بیا رسول الله صلى الله علیه وسلم دا آیت ولوست: (وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا ءَاتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ، هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهم سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ) ژباړه: (او هغه کسان، چې په هغه څه سره شومتیا (بخل) کوي چې الله دوی ته له خپله فضله ورکړی دی (دوی دې) له سره دا ګومان ونه کړي چې دا (شومتیا کول) د دوی لپاره ډېر ښه دي، بلکې دا د دوی لپاره ډېر بد دي، ژر ده چې د قیامت په ورځ به دوی ته هغه شی امېل کړی شي، چې په هغه سره دوی شومتیا کوله). [آل عمران: ۱۸۰].

زکات په څلور ډوله مالونو کې ورکول کیږي: هغه غلې او دانې چې له ځمکې راوځي، او هغه څاروي چې په خپل سر راټوکېدلې ګیاوې خوري، سره او سپین زر او سوداګریز توکي.

دا څلور واړه ډولونه هر یو ځانته بېله بېله ټاکلې اندازه (نصاب) لري، چې له هغې څخه په کمې اندازې کې زکات واجب نه دی، د دانو او میوو لپاره لږ تر لږه اندازه پنځه وسقه چې یو وسق: د رسول الله صلى الله علیه وسلم په پیمانه شپیته پیمانې کیږي؛ د خرما، ممیزو، غنمو، وریجو، وربشو او داسې نورو څخه، د رسول الله صلى الله علیه وسلم د صاع مطابق درې سوه صاعه، چې یو صاع د متوسط سړي په لاسونو څلور ډکې لپې کیږي.

که چیرته د خرما ونې او فصلونه له زیار پرته اوبه کیږي لکه په باران، سیندونو، روانو چینو او داسې نورو نو لسمه برخه زکات پکې واجبیږي.

خو که چېرته په زیار او لګښت سره اوبه کېدل لکه: د اوبو څرخونه چې د څاریو په مرسته ترې اوبه راویستل کیږي، د اوبو پورته کولو ماشینونه او داسې نور، نو بیا پکې د لسمې برخه نیمه اندازه زکات واجبیږي، لکه څنګه چې د رسول الله صلى الله علیه وسلم په حدیث کې ثابت دي.

او په اوښانو، غواګانو او پسونو کې له رسول الله صلى الله علیه وسلم څخه بشپړ تفصیل راغلی چې که څوک لیوالتیا لري، کولی شي د ځان پوهونې لپاره یې په اړه له

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پيغامونه

علماوو څخه پوښتنه وکړي، که دلته مو د وينا لندول موخه نه وه نو مخامخا به مو د بشپړې فايدې لپاره يادونه کړې وه.

او د سپينو زرو نصاب يو سل او څلويښت مثقاله دی، او د سعودي عربستان په درهمونو يې اندازه شپږ پنځوس ريال ده.

او د سرو زرو نصاب شل مثقاله دی، چې د سعودي عربستان په جنيهاتو يوولس جنيه او د يوې جنيه درې اوومه برخه (يو ضرب درې پر اووه) او په گرامونو دوه نوي گرامه کيږي چې د زکات واجبه اندازه پکې د لسمي برخې څلورمه ده، د هغه چا لپاره چې په دواړه (سرو او سپينو زرو کې د نصاب خاوند وي) يا يوازې د يو نصاب ولري او کال پرې تېر شوی وي.

او گټه د اصل پورې اړه لري او نوي کال ته اړتيا نلري، لکه څنگه چې د څارويو حاصل د اصل پورې اړه لري، نو نوي کال ته اړتيا نه لري، کله چې اصل نصاب وي.

همدا خبره د سرو زرو، سپينو زرو او کاغذي پيسو په اړه هم ده چې خلک يې نن ورځ معامله کوي؛ برابره خبره ده که هغه درهم، دينار، ډالر، يا کوم بل نوم ولري، که چېرې يې ارزښت د سپينو زرو يا سرو زرو نصاب ته ورسيږي او کال پرې تېر شي، نو زکات پکې واجبيږي.

د ښځو د سرو زرو يا سپينو زرو زيورات هم د پيسو په کټگورۍ کې شامل دي، کله چې نصاب ته ورسيږي او کال پرې تېر شي، نو د علماوو له دوو نظرياتو څخه د راجح نظر له مخې پکې زکات واجب دی، که څه هم د کارولو يا خلکو ته د امانت ورکولو (اعارې) لپاره وي، دليل يې د رسول الله صلی الله عليه وسلم عمومي وينا ده چې فرمايلي يې دي: «ما من صاحب ذهب أو فضة لا يؤدي زكاتها إلا إذا كان القيامة صفحت له يوم صفائح من نار». ژباړه: «د سرو زرو او سپينو زرو هيڅ مالک نشته چې زکات يې نه ورکوي مگر دا چې د قيامت په ورځ به د هغه لپاره د اور تختې وکرځول شي».[1] د حديث تر پايه چې وړاندې تېر شو.

او هغه حديث چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه ثابت دی چې هغه د يوې ښځې په لاس کې دوه بنگړي ولېدل نو ويې ويل: «أتُعطين زكاة هذا؟». قالت لا. قال: «أيسرك أن يُسَوِّرك الله بهما يوم القيامة سوارين من نار!». فألقتهما، وقالت: «هما لله ولرسوله». ژباړه: «آيا د دې زکات ورکوې» هغې وويل: نه. هغه وفرمايل: « آيا دا دې خوشحالوي چې د قيامت په ورځ يې پر ځای الله تعالی د اور بنگړي در په لاس کړي!» نو هغې گذار کړل، او ويې ويل: «دواړه دې د الله او د هغه د رسول لپاره وي» أبو داود او نسائي په حسن سند سره روايت کړی.

---

[1] تقديم وتأخير في متن الحديث، الصحيح «ما من صاحب ذهب ولا فضة لا يؤدي حقها إلا إذا كان يوم القيامة صفحت له صفائح من نار».

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

او له أم سلمة رضي الله عنها څخه روایت دی چې هغې د سرو زرو کړی اغوستي وې، نو ویې ویل: «ای د الله رسوله، آیا دا خزانه ګڼل کېږي؟ (یعنې هغه څه دي چې د ذخیره کولو له امله یې بنده ته عذاب ورکول کیږي)؟ هغه وفرمایل: «ما بلغ أن یزکی فزکي فلیس بکنز» «هغه څه چې د زکات اندازې ته رسیدلي وي، زکات یې ورکړه، بیا نو خزانه نه ده». د نورو حدیثونو سره چې پدې معنا راغلي دي.

او هغه توکي چې د خرڅلاو لپاره چمتو شوي وي، نو د کال په پای کې یې نرخونه ټاکل کیږي او له قیمت څخه یې د لسمي برخې څلورمه زکات وېستل کیږي، برابره خبره ده که قیمت یې د بیعې په اندازه و، یا ترې ډیر او یا لږ و؛ دلیل یې د سمرة حدیث دی وایي: «کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یأمرنا أن نخرج الصدقة من الذي نعده للبیع»، ژباړه: «رسول الله صلی الله علیه وسلم به موږ ته د هغو توکو د زکات ورکولو امر کاوه چې موږ به د خرڅلاو لپاره چمتو کول». ابو داود روایت کړی.

پدې کې هغه ځمکې، ودانۍ، موټرونه، اوبه راښکونکې ماشینونه او داسې نور توکي هم راځي چې د خرڅلاو لپاره چمتو شوي وي.

او هغه بلډنګونه چې د کرایې لپاره چمتو شوي وي نو د هغې زکات د اجارې یا کرایې په پیسو کې دی چې کال پرې واوړي، او په خپله بلډنګ کې زکات نشته؛ ځکه چې د خرڅلاو لپاره چمتو شوی نه دی، همدا رنګه شخصي موټرونه او ټکسیانې هم دي چې زکات پکې نشته پدې شرط چې د خرڅلاو لپاره چمتو شوي نه وي، بلکې خاوند یې یوازې د کارونې لپاره اخېستي وي.

او که چیرته د ټکسي د مالک یا بل چا سره دومره پیسې غونډې شي چې نصاب ته ورسیږي، نو د کال په تېرېدو سره پرې زکات کیږي، برابره خبره ده که هغه یې د لګښت لپاره چمتو کړې وي، یا د واده لپاره، یا د ځمکې اخېستلو او یا پور ادا کولو او یا بل مقصد لپاره؛ د هغو عمومي دلایلو پر بنسټ چې پدا ډول مواردو کې د زکات د واجبیدو په اړه راغلي دي.

د علماوو له اقوالو څخه صحیح یو دا دی چې قرض د زکات ورکولو مانع نه ګرځي، لکه وړاندې چې تېر شو.

همدا رنګه د یتیمانو او لیونیانو مالونه هم دي چې د جمهورو علماوو په اند پکې زکات واجب دی چې نصاب ته ورسیږي او کال پرې تېر شي، او د هغوی په سرپرستانو واجب دي چې د هغوی له خوا نیت وکړي او زکات یې ورکړي کله چې پرې کال تېر شي؛ دلیل یې عمومي دلایل او د معاذ بن جبل رضي الله عنه حدیث دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم کله یمن ته ولیږه نو ورته یې وویل: «إن الله افترض علیهم صدقة في أموالهم تؤخذ من أغنیائهم، وترد في فقرائهم». ژباړه: «یقینا چې الله تعالی پرې د هغوی په مالونو کې زکات فرض کړی چې له بدایه خلکو یې اخېستل کیږي او ناچارو ته یې ورکول کیږي».

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پيغامونه

او زکات د الله تعالی حق دی، روا نه ده د هغه چا سره پکې خواخوږي وشي چې مستحق يې نه وي او نه دا چې له امله يې څوک ګټه تر لاسه کول يا له ځان څخه تاوان چپول په نظر کې ونيسي، يا دا چې خپل مال پرې وساتي او يا پرې ځان له ملامتی څخه خلاص کړي، بلکې پر خاوند يې واجب دي چې مستحقو خلکو ته يې ورکړي، ځکه چې همغوی يې خاوندان دي، نه د بل غرض او موخې لپاره، بل دا چې له زړه نه به يې ورکوي، او په ورکولو سره به يې الله تعالی ته مخلص وي؛ تر څو يې غاړه خلاصه شي او د لوی اجر او ثواب مستحق وګرځي.

الله تعالی په خپل سپيڅلي کتاب کې د هغو کسانو ډلې تشريح کړي چې د زکات مستحق دي. الله تعالی فرمايي:

(إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ)

ژباړه: (دا صدقې خو په اصل کې د فقيرانو او مسکينانو له پاره دي او د هغو خلکو له پاره دي چې د صدقو د چارو مامورين وي، او د هغو لپاره چې د هغو زړونه په لاس راوړل مقصد وي. دغه راز دا د غاړو د ازادولو او د پوروړو د مرستې لپاره، او د الله په لار کې او په مسافر پالنه کې د استعمالولو لپاره دي د الله له لورې يوه فريضه ده او الله په هر څه پوهېدونکی او حکمت والا دی). [التوبة: ٦٠].

او په دې دوه عزتمندو نومونو سره د دې مبارک آيت پای ته رسولو کې الله تعالی خپلو بندګانو ته خبرداری ورکوي چې هغه، قادر مطلق او د خپلو بندګانو د حالاتو څخه خبر ذات دی چې: څوک له دوی څخه د زکات مستحق دي او څوک نه، او هغه په خپل شريعت او تقدير کې حکمت والا ذات دی، نو هغه هر شی په خپل مناسب ځای کې کاروي، که څه هم له ځينو څخه يې راز او حکمت پټ وي؛ تر څو يې بندګان له شريعت څخه ډاډمن او واکمنی ته يې تسليم شي.

له الله جل جلاله څخه سوال کوو چې مونږ او ټولو مسلمانانو ته په دين کې پوهه، په معاملاتو کې رېښتينولي او هغو کارونو ته يو له بل څخه د مخکې کېدلو توفيق راکړي چې هغه پرې راضي کيږي، او له هغو کارونو مو وساتي چې د هغه د غصې لامل ګرځي، يقينا چې هغه ذات اوريدونکی او نږدې دی!

وصلى الله وسلم على عبده ورسوله محمد وآله وصحبه.

د علمي څېړنو د ادارو عمومي رئيس

او د فتوا، دعوت او ارشاد

مهربان شيخ: عبد العزيز بن عبد الله بن باز.

دويم پيغام

په رمضان کې د روژې او لمونځ فضيلت او د ځينو مهمو احکامو تشريح چې کيدی شي ډير خلک پرې نه پوهيږي.

بسم اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيم

د عبدالعزيز بن عبدالله بن باز له خوا هر هغه مسلمان ته چې دا (ليکنه) ويني، الله تعالی دي ما او هغوی ته د مؤمنانو لارې ته لارښوونه وکړي او موږ ته دې په سنت او قرآن د پوهې لارښوونه وکړي، آمين!

سلام عليکم ورحمة الله وبرکاته

أما بعد: دا د روژې په مياشت کې د روژې نيولو او لمانځه د فضيلت او په نيکو کارونو کې د سيالی د فضيلت په اړه د اړينو احکامو د تشريح سره يو لنډ نصيحت دی چې کيدای شي ځينې خلک ترې ناخبره وي.

له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه ثابت دي چې هغه خپلو صحابه کرامو ته د روژې د مياشتي د راتګ زيری ورکاوه، او ورته به يې ويل چې دا هغه مياشت ده چې د رحمت او جنت دروازې پکې خلاصيږي، د دوزخ دروازې تړل کيږي او شيطانان په زنځيرونو تړل کيږي، او فرمايل به يې:

«إذا كانت أول ليلة من رمضان فتحت أبواب الجنة فلم يغلق منها باب، وغلقت أبواب جهنم فلم يفتح منها باب، وصفدت الشياطين، وينادي منادٍ يا باغي الخير أقبل، ويا باغي الشر أقصر. ولله عتقاء من النار، وذلك كل ليلة». ژباړه: «کله چې د رمضان لومړی شپه راشي، د جنت دروازې پرانيستل شي چې يوه يې هم تړلې نه پاتې کيږي او د دوزخ دروازې وتړل شي چې يوه يې هم خلاصه نه پاتې کيږي، شيطانان وتړل شي او يو آواز کوونکی اواز وکړي: ای د خير غوښتونکيه مخ په وړاندې راشه، او ای د شر غوښتونکيه! له ګناهونو ودريږه، او (د رمضان د مياشتې) په هره شپه کې الله تعالی له اور څخه ازادوونکي لري».

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

«جاءكم شهر رمضان شهر بركة يغشاكم الله فيه: فينزل الرحمة ويحط الخطايا، ويستجيب الدعاء، ينظر الله إلى تنافسكم فيه فيباهي بكم ملائكته؛ فأروا الله من أنفسكم خيراً؛ فإن الشقي من حرم فيه رحمة الله». ژباړه: «د روژې مياشت درته راغلې ده، د برکت مياشت چې الله پاک پکې تاسو پوښي: نو رحمت نازلوي، ګناهونه لرې کوي او دعاګانې قبلوي، الله تعالی پکې ستاسو سيالی ته ګوري او د خپلو ملائکو پر وړاندې پر تاسو وياړي؛ نو الله تعالی ته مو له ځان څخه خير وښيئ؛ بدبخته هغه څوک دی چې د الله له رحمت څخه پکې بې برخې پاتې شي».

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

«من صام رمضان إيمانًا واحتسابًا غفر له ما تقدم من ذنبه، ومن قام رمضان إيمانًا واحتسابًا غفر له ما تقدم من ذنبه، ومن قام ليلة القدر إيمانًا واحتسابًا غفر له ما تقدم من ذنبه». ژباړه: «څوک چې د رمضان میاشت د ایمان او ثواب په نیت روژه ونیسي تېر ګناهونه به یې وبښل شي، او څوک چې د رمضان په میاشت کې د ایمان او ثواب په نیت لمونځونه وکړي نو تېر ګناهونه به یې وبښل شي او څوک چې د قدر شپه د ایمان او ثواب په نیت په عبادت تېره کړي، د هغه پخواني ګناهونه به وبښل شي».

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

«يقول الله كل عمل ابن آدم له الحسنة بعشر أمثالها إلى سبعمائة ضعف إلا الصيام فإنه لي وأنا أجزي به؛ ترك شهوته وطعامه وشرابه من أجلي. للصائم فرحتان: فرحة عند فطره، وفرحة عند لقاء ربه. ولخلوف فم الصائم أطيب عند الله من ريح المسك». ژباړه: «الله پاک فرمايلي: د آدم د زوی هر نیک عمل به د هغه لپاره له لسو څخه تر اووه سوه چنده پورې بدله ولري پرته له روژې څخه چې زما لپاره ده او زه به یې بدله ورکوم، هغه زما لپاره خپل شهوت، خوراک او څښاک پرېښي دي. د روژه دار لپاره دوه خوښۍ دي: یوه خوشحالي چې کله روژه ماتوي، او بله خوشحالي چې کله له خپل رب سره ملاقات کوي، د روژه دار د خولې بد بویي د الله په نزد د مشک له بوی څخه غوره ده».

په رمضان کې د روژې نیولو او لمانځه د فضیلت او پخپله د روژې د فضیلت په اړه ډېر حدیثونه راغلي دي.

نو مومن باید له دې فرصت څخه ګټه پورته کړي، چې الله پاک پرې د رمضان د میاشتې د لاندې کولو لورینه کړې ده، نو د پیروی په کارونو کې بیړه کوي، له بدو کارونو څخه ډډه کوي او هڅه کوي هغه څه ترسره کړي چې الله تعالی پرې فرض کړي دي، په ځانګړې توګه پنځه وخته لمونځونه، چې د اسلام د ستنې حیثیت لري او د شهادتینو پسې ستره فریضه ده، نو په هر مسلمان نارینه او ښځینه واجب دي چې پابندي پرې وکړي او په تاکل شوو وختونو کې یې په عاجزۍ او سکون سره ادا کړي.

د سړیو په حق کې یې له مهمو دندو دا ده چې په جماعت سره په جوماتونو کې ادا شي، په هغو کورونو کې چې الله یې د اوچتولو او په هغو کې د هغه د نوم یادولو حکم کړی دی لکه چې فرمايي:

(وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرۡكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ)

ژباړه: (او تاسو لمونځ قایموئ او زکات ورکوئ او له رکوع کوونکو سره رکوع کوئ).

[البقرة: ٤٣]،

او الله تعالی فرمايي:

(حَٰفِظُواْ عَلَى ٱلصَّلَوَٰتِ وَٱلصَّلَوٰةِ ٱلۡوُسۡطَىٰ وَقُومُواْ لِلَّهِ قَٰنِتِينَ)

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

ژباړه: (د لمونځونو ساتنه کوئ او (خصوصًا) د ببخي منځني لمونځ، او الله ته ودرېږئ اطاعت کوونکي).

[البقرة: ۲۳۸]،

او فرمايي:

(قَدۡ أَفۡلَحَ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ 1 ٱلَّذِينَ هُمۡ فِي صَلَاتِهِمۡ خَٰشِعُونَ 2)

ژباړه: (يقينًا مومنان كامياب شول ۱

هغه چې هغوی په خپلو لمونځونو کې خشوع کوونکي دي 2)

[المؤمنون: ۱-۲]

تر دې چې ويې فرمايل:

(وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَتِهِمْ يُحَافِظُونَ، أَوَلَئِكَ هُمُ الْوَرِثُونَ، الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)

ژباړه: (او هغه کسان چې دوی په خپلو لمونځونو همېشه والی (او پابندي) کوي، هم دغه خلق وارثان دي، هغه چې د فردوس وارثان کيږي به، دوی به په هغه کې همېشه وي)

[المؤمنون ۹-۱۱]

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي:

«العهد الذي بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر». ژباړه: «زموږ او د دوی تر منځ تړون لمونځ دی، نو چا چې دا پرېښود، هغه کافر شو».

له لمانځه وروسته تر ټولو مهمه فريضه زکات ورکول دي، لکه څنګه چې هغه فرمايلي دي:

(وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ)

ژباړه: (حال دا چې دوی ته حکم نه و ورکړی شوی مګر په دې چې دوی دې د الله عبادت کوي، په داسې حال کې چې دين (عبادت) دغه (الله) لره خالص کوونکي وي (او) حنيفان (له باطله حق ته راګرځېدونکي) وي، او (د دې چې) دوی دې لمونځ قايموي او زکات دې ورکوي او هم دغه دېر محکم دين دی).

[البينة سورت: 5 ايت]،

او الله تعالى فرمايلي:

(وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَءاتُوا الزَّكَوةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)

ژباړه: (او تاسو لمونځ قايموئ او زکات ادا کوئ او د رسول اطاعت کوئ، د دې لپاره چې په تاسو رحم وکړی شي)

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پيغامونه

[النور: ٥٦].

د الله تعالی کتاب او د هغه د رسول صلی الله عليه وسلم سنت دا په ګوته کوي چې ځوک د خپل مال زکات نه ورکوي د قيامت په ورځ به پرې سزا ورکړل شي.

له لمانځه او زکات وروسته تر ټولو مهم کار د رمضان روژه ده، چې د اسلام له پنځو ارکانو څخه يو رکن دی او رسول الله صلی الله عليه وسلم په وينا کې يې يادونه شوې ده:

«بني الإسلام على خمس شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، وصوم رمضان وحج البيت». ژباړه: «اسلام پر پنځو شيانو ولاړ دی: د دې ګواهي ورکول چې له الله پرته د بندګۍ وړ هيڅوک نشته او دا چې محمد -صلی الله عليه وسلم- د الله رسول دی، لمونځ قايمول، زکات ورکول، د رمضان روژه نيول او د بيت الله حج کول».

او پر مسلمان واجب دي چې خپله روژه او قيام له حرامو ويناوو او کړنو وساتي؛ ځکه چې له روژې څخه مقصد د الله تعالی اطاعت او د الله تعالی د ممانعتونو درناوی او د خپل نفس پر وړاندې مبارزه ده؛ له هغه څه نه ډډه کول چې نفس يې غواړي او کول يې د الله تعالی مخالفت وي او له هغه څه نه يې صبرول چې الله حرام کړی وي، يوازې موخه ترې د خوراک، څښاک او نورو روژه ماتوونکو پرېښودل نه دي؛ له دې امله له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه په صحيح روايت کې ثابت دي چې هغه فرمايلي:

«الصيام جنة، فإذا كان يوم صوم أحدكم فلا يرفث ولا يصخب، فإن سابه أحد أو قاتله فليقل إني صائم»، ژباړه: «روژه ډال ده، نو کله چې ستاسو څخه ځوک روژه وي، بايد فحش خبرې ونه کړي او نه دې غږ پورته کوي. که ځوک ورته بدې ردې ووايي او يا ورسره جګړه وکړي نو ودې وايي چې: 'زه روژه يم'».

او له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه ثابت دي چې هغه فرمايلي:

«من لم يَدَعْ قول الزور والعمل به والجهل فليس لله حاجة في أن يدع طعامه وشرابه». ژباړه: «ځوک چې درواغ ويل، عمل پرې کول او جهالت نه پرېږدي، نو الله تعالی يې خوراک او څښاک پرېښودلو ته اړتيا نه لري».

نو له دې او نورو نصوصو څخه معلومه شوه چې روژه نيونکی بايد له هر هغه څه څخه ځان وساتي چې الله تعالی پرې حرام کړي دي او په هر هغه عمل پابند پاتې شي چې الله تعالی پرې واجب کړي دي، نو په دې توګه هيله ده چې وبښل شي، له اور څخه آزاد شي او روژه او قيام يې قبول شي.

او ځينې شيان شته چې ډېر خلکو ته معلوم نه دي:

له دې څخه يو دا چې پر مسلمان واجب دي د ايمان او ثواب په نيت روژه ونيسي، نه د ځان ښودلو، شهرت، د خلکو تقليد، يا د خپلې کورنۍ يا د خپل هېواد د خلکو د پيروۍ لپاره، بلکې پرې واجب دي چې د روژې نيولو لامل يې په الله تعالی ايمان وي چې هغه

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پيغامونه

پرې فرض کړې ده، او له همغه څخه يې اجر وغواړي، همدا رنګه په رمضان کې قيام (لمونځونه کول)، پر مسلمان واجب دي چې د ايمان او ثواب په نيت يې وکړي نه د بل سبب په خاطر؛ له دې امله رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

«من صام رمضان إيمانًا واحتسابًا غفر له ما تقدم من ذنبه، ومن قام رمضان إيماناً واحتسابًا غفر له ما تقدم من ذنبه، ومن قام ليلة القدر إيمانا واحتسابًا غفر له ما تقدم من ذنبه». ژباړه: «څوک چې د رمضان مياشت د ايمان او ثواب په نيت روژه ونيسي تېر ګناهونه به يې وبښل شي، او څوک چې د رمضان په مياشت کې د ايمان او ثواب په نيت لمونځونه وکړي نو تېر ګناهونه به يې وبښل شي او څوک چې د قدر شپه د ايمان او ثواب په نيت په عبادت تېره کړي، د هغه پخواني ګناهونه به وبښل شي».

او له هغو چارو چې ځينې خلک ترې ناخبره پاتې دي هغه دي چې کله ناکله ورسره روژه دار مخ کيږي لکه: زخمي کېدل، له زخم څخه وينې او زوې تلل، قی کول، يا ستونې ته ناقصده د اوبو او يا تېلو تېرېدل، نو دا ټول ځيزونه روژه نه ماتوي، خو که چا په قصدي توګه قی وکړ روژه يې فاسده شوه؛ رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

«من ذرعه القيء فلا قضاء عليه، ومن استقاء فعليه القضاء». ژباړه: «څوک چې په غير ارادي ډول قی وکړي، پر هغه د روژې قضا نشته، خو څوک چې په قصدي توګه قی وکړي، بايد د روژې قضايي راوړي».

د دې مسئلو له جملې څخه دا هم ده چې روژه دار ورسره مخ کيږي چې د جنابت غسل د سهار تر راختلو پورې وځنډوي، او يا ځينې مېرمنې چې له حېض او يا نفاس څخه وروسته غسل د سهار تر راختلو پورې ځنډوي حال دا چې پاکوالی يې د سهار له راختلو مخکې ليدلی وي، نو پر هغې روژه نيول لازم دي، او پروا نه کوي چې غسل د سهار له راختلو وروسته وخت ته وځنډوي، خو ورته روا نه دي چې د لمر تر راختلو پورې يې وځنډوي، بلکې پرې واجب دي چې غسل وکړي او د لمر له راختلو مخکې د سهار لمونځ ادا کړي،

همدارنګه جنب انسان ته هم روا نه دي چې له جنابت څخه غسل د لمر له راختلو وروسته وخت ته وځنډوي، بلکې پرې واجب دي چې غسل وکړي او د لمر له راختلو مخکې لمونځ ادا کړي، او پر سړي دا واجب دي چې په غسل کولو کې بيړه وکړي تر څو د سهار لمونځ له جماعت سره ادا کړي.

له هغو ځيزونو نه چې روژه نه فاسدوي: وينه معاينه کول او هغه پيچکاری کول چې موخه ترې د بدن تغذيه کول نه وي، خو که شونې وه د شپې مهال ته د دواړو وروسته کول غوره دي؛ د رسول الله صلى الله عليه وسلم د دې وينا له امله:

«دع ما يريبك إلى ما لا يريبك». ژباړه: «هغه څه پرېږده چې تا شکمنوي، او هغه وکړه چې تا نه شکمنوي».

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

او د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا قول:

«من اتقى الشبهات فقد استبرأ لدينه وعرضه». ژباړه: «چا چې له شبهو څخه ځان وساته، نو خپل دین او ابرو یې خوندي وساتله».

او له هغو چارو چې ځینې خلک ترې ناخبره دي: په لمانځه کې د سکون حالت نه مراعتول دي، برابره خبره ده که فرض لمونځ وي او یا نفل، او د رسول الله صلى الله عليه وسلم ډیرى حدیثونه پدې دلالت کوي چې په لمانځه کې د اطمینان حالت مراعتول د لمانځه له ارکانو څخه یو رکن دى او پرته له دې لمونځ نه صحیح کیږي، دا په لمانځه کې سکون ډاډ او خشوع کول او له بیړي کولو ځان ساتل دي، داسې چې هره پښتې او هډوکى خپل ځاى ته ورسیږي. (دا په داسې حال کې چې) ډیرى خلک په رمضان کې تراویح لمونځ پداسې بڼه کوي چې عقل یې نه مني؛ ډاډ او سکون پکې نه حاصلیږي، بلکې ټونګې وهي، چې پدې بڼه لمونځ کول باطل دي، خاوند یې ګناهکار دى او هیڅ اجر ورته نشته.

او له هغو چارو چې ډیرى خلک پرې نه پوهیږي دا ګومان دى چې له شل رکعتونو څخه د تراویحو کمول روا نه دي، او د ځینو دا ګومان چې له یوولسو رکعتونو او یا له دیارلسو رکعتونو زیات لمونځ روا نه دى، چې دا ټول ګومانونه بې ځایه دي، بلکې غلط او د دلایلو خلاف دي.

حال دا چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم صحیح احادیث ښیي چې د شپې لمانځه کې پراخي ده، او د هغې لپاره هیڅ ځانګړى حد نشته چې سرغړونه ترې ونشي، بلکې دا ثابته ده چې هغه صلى الله عليه وسلم د شپې یوولس رکعته لمونځ کړى او ځینې وختونه یې دیارلس رکعته کړي، ځینې وختونه یې په رمضان او نورو میاشتو کې له دې څخه کم لمونځ کړى او کله چې ترې د شپې د لمانځه په اړه پوښتنه وشوه نو ویې ویل:

«مثنى مثنى، فإذا خشي أحدكم الصبح صلى ركعة واحدة توتر له ما قد صلَّى». ژباړه: «دوه دوه، او کله چې یو له تاسو څخه د سهار راختلو ویره درلوده نو یو رکعت دې وکړي، چې مخکني رکعتونه یې تاق (وتر) شي».

د دې حدیث پر صحت اتفاق شوى دى.

او رکعتونه یې مشخص کړي نه دي، نه په رمضان کې او نه بل وخت کې، لدې امله صحابه کرامو د عمر رضي الله عنه په وخت کې ځینې وختونه درویشت رکعته لمونځ کړى او ځینې نور وختونه یې یوولس رکعته کړي، دا ټول له عمر رضي الله عنه او صحابه کرامو څخه د هغه په وخت کې ثابت دي.

او ځینو سلفو به په رمضان کې شپږدیرش رکعته لمونځ کاوه او وریسې به یې درې رکعته وتر کول، او ځینو نورو به یو څلوېښت کول، د دې یادونه شیخ الاسلام ابن تیمیه او نورو علماوو -رحمهم الله- کړې ده، هغه رحمة الله عليه ویلي دي: چې پدې موضوع کې (دایره) پراخه ده، او یادونه یې کړې ده چې د هغه چا لپاره چې اوږد قراءت،

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه
رکوع او سجدې کوي غوره ده چې لږ رکعتونه وکړي، او څوک چې لنډ قراءت، رکوع او سجده کوي غوره ده چې رکعتونه زيات کړي، دا يې د خبرو معنا ده، الله دې پرې ورحميږي.

او که څوک د رسول الله صلى الله عليه وسلم په سنت کې غور وکړي، پوه به شي چې په دې ټولو کې غوره شی په رمضان او نورو وختونو کې يوولس يا ديارلس رکعته لمونځ کول دي، ځکه چې دا د هغه صلى الله عليه وسلم د عمل سره په ډيری حالاتو کې اړخ لګوي، او ځکه چې دا د لمونځ کوونکو لپاره اسانه او عاجزۍ او سکون ته نږدې حالت دی، او که څه زيات وکړل هيڅ ملامتی پرې نه شته او نه يې عمل مکروه دی لکه وړاندې چې وويل شو.

او څوک چې د رمضان په قيام الليل کې له امام سره لمونځ کوي، نو د هغه لپاره غوره دا ده چې د امام سره يې يو ځای پای ته ورسوي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

«إن الرجل إذا قام مع الإمام حتى ينصرف كتب الله له قيام ليلة». ژباړه: «يو سړی چې کله له امام سره تر پای پورې ودريږي، الله تعالى به ورته د ټولې شپې قيام وليکي».
په دې مبارکه مياشت کې ټولو مسلمانانو ته په کار دي چې د ډول ډول عبادتونو په کولو کې زيار وباسي لکه: نفلي لمونځونه، په غور او فکر سره د قرآن کريم تلاوت، تسبيحات، لا اله الا الله، الحمد لله، الله أکبر، أستغفر الله او نور شرعي اذکار (ويل)، په نيکۍ امر کول او له بدۍ څخه منع کول، د الله تعالى لور ته بلنه ورکول، د غريبانو او مسکينانو سره مرسته کول، د مور او پلار سره په نيکۍ کولو کې زيار ويستل، خپلوي پالل، د ګاونډي درناوی کول، د ناروغانو پوښتنه کول او داسې نور د خير کارونه، لکه رسول الله صلى الله عليه وسلم چې په تېر حديث کې فرمايلي:

«ينظر الله إلى تنافسكم فيه، فيباهي بكم ملائكته فأروا الله من أنفسكم خيرًا، فإن الشقي من حرم فيه رحمة الله». ژباړه: «الله تعالى ستاسو سيالي ګوري، او هغه د خپلو ملايکو پر وړاندې پر تاسو فخر کوي، نو الله تعالى ته مو له ځان څخه خير وښاياست، ځکه بدبخت هغه څوک دی چې پدې (مياشت) کې د الله تعالى له رحمت څخه محروم شي».
او هغه حديث چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه روايت دی چې هغه فرمايلي:

«من تقرب فيه بخصلةٍ من خصال الخير كان كمن أدى فريضةً فيما سواه، ومن أدّى فيه فريضةً كان كمن أدى سبعين فريضة فيما سواه». ژباړه: «څوک چې (پدې مياشت کې) د يوې ښېګڼې په واسطه الله ته نږدې شي، داسې ده لکه په نورو وختونو کې يې چې فرض عمل ادا کړی وي، او څوک چې پکې فرض ادا کړي، نو داسې ده لکه په نورو وختونو کې يې چې اويا فرض ادا کړي وي».
او په صحيح حديث کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا وينا:

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه

«عمرة في رمضان تعدل حجة. أو قال: حجة معي». ژباړه: «په رمضان کې عمره د حج سره (په ثواب کې) برابره ده. او یا یې داسې ویلي: لکه زما سره حج».

ډېر حدیثونه او روایات شته چې په دې مبارکه میاشت کې په بېلابېل ډول نیکیو کې د سیالۍ او رقابت مشروعیت په ګوته کوي.

او له الله تعالی څخه سوال کوو چې موږ او ټولو مسلمانانو ته د هغه څه توفیق راکړي چې هغه پرې خوشحالیږي او زموږ څخه زموږ روژه او قیام قبول کړي، زموږ پر حال رحم وکړي، او موږ ټول له ګمراه کوونکو فتنو څخه وساتي، لکه څرنګه چې ترې سوال کوو چې د مسلمانانو واکمنان اصلاح کړي او په حق یې سره راټول کړي، بېشکه چې هغه ذات د دې کارونو واکمن او پرې توانمند دی.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

فهرست

د زکات او روژې په اړه دوه لنډ پیغامونه 3
لومړی پېغام 3
د زکات په اړه مهمې څېړنې 3
دویم پېغام 8
په رمضان کې د روژې او لمونځ فضیلت او د ځینو مهمو احکامو تشریح چې کیدی شي ډیر خلک پرې نه پوهیږي. 8